

En profesjon i endring stiller sterkere krav til rolleforståelse

Mette Garmannslund
Fagetisk råd i Psykologforeningen
leder.fer@psykologforeningen.no

Ole Magnus Vik
Fagetisk råd i Psykologforeningen

Videreutviklingen av fagets praksiser og standarder krever en kollektiv innsats.

MG (leder) og OMV (nestleder) skriver på vegne av Fagetisk råd, som også inkluderer Anne Marthe#K. Hanstveit, Hanne-Marthe Liabø, Turid Moen, Hilde Sundvor Brendalsmo, Olaug A. Trøan, Ida Marie Eide, Pravin Tembjerg#og Jon Rekstad.#Ingen oppgitte interessekonflikter.

Illustrasjon: Kristian Utrimark

Psykologprofesjonen er fremdeles ung, men har opparbeidet seg en betydelig status og påvirkningskraft. Psykologer anses gjerne som «eksperter på mennesket», og psykologisk kunnskap gis relevans på stadig flere samfunnsområder. Det gjør psykologen ønsket og ettertraktet i mange sammenhenger, og mulighetene til å påvirke og utøve formell så vel som uformell makt blir større. På godt og på vondt.

Psykologenes handlingsrom

Det er lett å bli begeistret over alle mulighetene som en utvidet psykologrolle i en allerede anerkjent profesjon gir. Samtidig er det viktig å være oppmerksom på at mulighetene i den utvidede rollen også

øker sannsynligheten for at rammer, grenser og ansvarsforhold blir mer utydelige. Mulighetene fordrer en skjerpet bevissthet om hva som til enhver tid er psykologens rolle og ansvar. Med andre ord vil en god rolleforståelse være avgjørende for psykologens evne til å gjøre en god jobb.

Rolleutfordringene vil blant annet gjelde hvor skillet mellom profesjonell og privatperson går, hva psykologer kan fronte og mene i det offentlige rom, og hva vi bør avstå fra å uttale oss om. Psykologisk kunnskap og forståelse gir psykologer et faglig grunnlag til å mene noe om mange saksforhold, men også en forpliktelse til å vurdere når og hvordan meningene våre bør komme til uttrykk.

Politisk posisjon

Et anstøtende spørsmål er hvilket politisk meningsrom man kan ha som psykolog. Mange psykologer engasjerer seg politisk, og tematiserer om standen og den enkelte psykolog – i kraft av å være psykolog – kan, bør eller skal ha meninger den ene eller andre veien i aktuelle politiske debatter. Både det å være klar og tydelig i politiske spørsmål, det å ikke ta stilling og heller fremheve kompleksitet i saker, så vel som det å velge å ikke engasjere seg, kan være forenelig med god rolleforståelse. Det vil blant annet avhenge av hvordan psykologisk kunnskap er relevant for det konkrete spørsmålet det gjelder. Mens det å forsøke å definere hvilken politisk posisjon enhver psykolog bør innta i komplekse saker, som gjerne krever fagkompetanse som den enkelte psykolog ikke besitter, i seg selv kan være uttrykk for svak rolleforståelse.

Skiftende hatter

Rolleforståelse er også avgjørende i kontekster med skiftende roller eller «hatter», som raskt kan sette god fagetisk praksis under press. Vi psykologer må være bevisste på «hattene» vi til enhver tid har på, og hvilken av hattene som ikke så lett lar seg kombinere eller skifte mellom. Er det for eksempel mulig å være programleder og terapeut på samme tid, eller vil rollene ha helt ulike målsettinger og dermed komme i konflikt med hverandre? Og kan man egentlig skrive en faglig uttalelse om en venn, til bruk i rettssalen eller i søknad til Nav, selv om mye står på spill og man har lyst til å hjelpe? FER møter på slike og lignende problemstillinger både i behandling av klagesaker og i vår ukentlige rådgivningstelefon, og opplever ofte at psykologene har gode refleksjoner rundt skiftende roller. Når noe har blitt problematisk, er det ikke nødvendigvis fordi psykologen ikke har forstått hva som står på spill fagetisk sett, men heller at man har ønsket seg i «både pose og sekk». FER mener at et viktig spørsmål vi som profesjon må drøfte, er i hvilken grad vi kan ta for gitt retten til å beholde eller skifte mellom roller som til enhver tid er viktige for oss, og når det å forsake en rolle er ansvaret vi må bære som psykologer.

Verdier, lojalitet og faglig armslag

Mange psykologer arbeider på områder der faggruppen ikke er etablert, og arbeidsoppgavene blir å utforme sin egen psykologrolle. Arbeidsplassen kan ligge ganske langt unna helsevesenet. Nyere teknologi har også gjort det mulig å nå ut til et svært stort publikum. Terapi har ved en del anledninger blitt åpnet for tilskuere og behandling blitt kringkastet (Stabell, 2015, 2018) til opplysning og underholdning, noe som reiser både faglige og fagetiske spørsmål. Psykologer har også skapt sin egen arbeidsplass i sosiale medier, noe som har igangsatt en debatt i Psykologtidsskriftet som FER har deltatt i (Gunstveit, 2025; Garmannslund, 2025). En psykolog på nye arenaer står ofte alene i

spørsmålet om hvor lojaliteten skal ligge, og hva man skal bidra med som psykolog. Når vi ikke kan lene oss til etablerte strukturer, trenger vi et fellesskap å utvikle rollen i.

Også når psykologer har sitt virke i de mer kjente, offentlige systemene, vil utfordringer raskt berøre psykologers rolleforståelse. Innebærer psykologrollen å erkjenne og ta ansvar for hard prioritering av begrensede ressurser i det offentlige helsevesenet, eller bør psykologer først og fremst være de som går i opposisjon og løfter frem hvordan enkeltmennesker risikerer å bli urimelig berørt? Vi psykologer har kanskje en naturlig tendens til å se det unike enkeltmennesket, og mene at dette perspektivet vil være det etisk «gitte». Samtidig kan god rolleforståelse også bety å se verdien i et system som legger vekt på hva som gir flest mulig.

Kollektiv innsats for rolleforståelse

Den stadige utviklingen av psykologrollen reiser komplekse spørsmål som psykologene må håndtere i fellesskap. FER ser at spørsmålene diskuteres, til tider på konstruktive måter i Psykologtidsskriftet og andre publikasjoner (f. eks. Andreassen, 2024; Kutal, 2025; Haas & van der Weele, 2025), men også i sosiale medier og kommentarfelt der formen ofte ikke er konstruktiv, og der nyanser lett går tapt. Dette vitner om et stort engasjement, men også om et behov for å løfte debatten og gi den bedre rammer. Vi må unngå at fagetikken kommer mer i skvis av måten temaene diskuteres på, enn det de i utgangspunktet forsøker å adressere. Vi bør også unngå at de ulike rolleutfordringene behandles som enkeltstående tema og saker, fordi de etter FERs mening kan knyttes til samme hovedutfordring – en psykologrolle i endring uten nødvendige avklaringer.

Det ligger til FERs mandat å løfte fram og mene noe om aktuelle fagetiske debatter. Samtidig er det å diskutere, videreutvikle og forvalte en høy fagetisk standard for praksis et felles anliggende som ikke kan avgrenses til FER. Spørsmål og utfordringer kan ikke avklares eller landes uten felles refleksjon og debatt. Og gode svar, også om hvilke spørsmål som ikke nødvendigvis lar seg avklare, fordrer gode og reflekterte prosesser.

Da FER fikk anledning til å komme med innspill til tema for Psykologforeningens hovedsatsingsområde for perioden 2025-2028, spilte FER inn «Psykologens og psykologprofesjonens rolle og rolleforståelse» som tema. En slik kollektiv innsats mener vi er svært sentral for å beskytte psykologprofesjonens integritet, tydeliggjøre psykologers samfunnsoppdrag og sikre etisk god praksis i møte med nye arenaer, forventninger og muligheter.

Referanser

- Andreassen, H. I. (2024). Nøytralitet er en illusjon. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 61(4), 261-263. <https://www.psykologtidsskriftet.no/artikkel/2024as03ae-Noytralitet-er-en-illusjon>
- Garmannslund, M. E. (2025). Sosiale medier krever god rolleforståelse og etisk bevissthet. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*. <https://www.psykologtidsskriftet.no/artikkel/2025as01ae-Sosiale-medier-krever-god-rolleforstaelse-og-etisk-bevissthet>
- Gunstveit, D. W. (2025). Når psykologen blir influenser. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 62(1), 40-43. <https://www.psykologtidsskriftet.no/artikkel/2025as01ae-Nar-psykologen-blir-influenser>
- Haas, S. & van der Weele, J. (2025). Når Gaza blir sett – og andre blir glemt. *Psykologisk.no*. <https://psykologisk.no/2025/06/nar-gaza-blir-sett-og-andre-blir-glemt/>
- Kutal, E. (2025). Det personlige er politisk er psykologisk. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 62(5), 293-295. <https://www.psykologtidsskriftet.no/artikkel/2025as04ae-Det-personlige-er-politisk-er-psykologisk>

Stabell, E. (produsent). (2015). *Jeg mot meg* (sesong 1) [TV-serie]. NRK.
Stabell, E. (produsent). (2018). *Jeg mot meg* (sesong 2) [TV-serie]. NRK.

